

4–5 m²-es felületen agyaggal tapasztott járósíntet találtunk, azon sok kisebb-nagyobb égett faszéndarab feküdt, az agyagpadló több helyen rózsaszínűre égett. A padlószint alatt a falalapozás mindössze 25–30 cm volt, a ház falai szinte közvetlenül a felszínen álltak. Az épület D-i helyisége 5,1 m hosszú 4,9 m széles, nagyjából négyzet alaprajzú, az É-i helyiség 5 m hosszú 4,8 m széles. Az É-i helyiség É-i falán több helyen kisebb-nagyobb foltokban megtaláltuk a szoba belső vakolatát. Az elpusztult épület É-i falát beleépítették a templom kerítésébe. A későbbi felfalazás jól elválik a ház falától. Azt nem tudjuk, hogy a ház hány osztatú volt, mi csak két helyiséget tárhattunk fel.

Az épülethez K-ről csatlakozott egy kisebb helyiség, melynek belmérete 3,3×4,2 m. Itt a helyiség ÉNy-i sarkában átégett agyagfelületet találtunk, mely valószínűleg tűzhely nyoma. Talán ez az épületrész volt a konyha. Ennek a kiugró épületrésznek az É-i falához csatlakozott egy apszisszerűen kiugró építmény, melyet az épület többi falánál jóval mélyebbre alapoztak. Míg a ház falainak alapozási mélysége nem érte el a 30 cm-t, itt az 1 m-t is meghaladta. Ennek az apszisszerű résznek a K-i falán jóval a járósínt alatt kis ablakot alakítottak ki. Az apszisszerűen kiugró épületrész belmérete 1×0,8 m, belsejében feltűnően sok kerámiatöredéket találtunk. Az épület Ny-i fala előtt 4,8 m hosszán újabb É–D irányú falrészletre bukkantunk. Úgy vélem, ez a falrészlet nem tartozik a házhoz, annál korábbi lehet. A falrakás módja és a kötőanyag is eltérő a főépületnél alkalmazott építési módtól. Ez a falszakasz mintegy 4 m-t D-i irányba tartott, majd K-nek fordult, ahol a nagy épület Ny-i fala átvágta és már az épület belsejében sem folytatódott. A ház K-i oldalán a konyha K-i falához később hozzátoldottak egy újabb helyiséget, melynek É-i fala nem esett szelvényünkbe. A ház és a későbbi hozzátoldás jól elvált. Ezt a falat sem alapozták 40 cm-nél mélyebbre. E helyiség funkciójára semmi sem utalt.

A ház D-i falához tartozott még egy nyitott helyiség, melynek falcsontjait részben sikerült feltárni, illetve a kisedett falak nyomait tudtuk azonosítani. Ez 3,5–4 m hosszú, szélessége megegyezik a ház szélességével, vagyis 4,8 m. Funkcióra gazdasági épület lehetett, terményt, esetleg gazdasági eszközöket tartottak itt. Az épület D-i helyiségének K-i fala és a konyha(?) D-i fala által bezárt szegletben átégett agyagalapozású kemencét találtunk. Ezt a külső kemencét („nyári kemence”) féltetővel védtek az esőtől. A tetőt tartó cölöpök helyét megtaláltuk. A féltető három helyen volt alátámasztva, szabályos négyszögű teret lefedve. A ház D-i és Ny-i oldalán nagy felületen szorosan egymás mellé az agyagos talajba döngölve öklömnyi méretű, illetve annál kisebb kavicsokat bontottunk ki. Véleményem szerint egy kikövezett udvarra bukkantunk. Ezen a területen (a D-i és a Ny-i oldalon) igen sok volt az omladékból származó kő is.

A ház az előkerült leletanyag alapján a 17. században épülhetett. A ház alatt a barnás színű agyagos altalajban több Árpád-kori gödröt, cölöplyukat találtunk,

melyek nyilván az Árpád-kori Sóly emlékei. A ház maradványaitól K-re a valamikori patakmeder felé régészeti objektumok már nem kerültek elő. Biztonsággal kijelenthetjük, hogy a templom körül nincs temető, amit egyébként a természeti körülmények is indokolnak.

PINTÉR LÁSZLÓ

358. Szabadegyháza, Fehérvári-úti-felső-dűlő (Fejér megye) Á

2008 decemberében a 62. sz. főút tervezett burkolatmegerősítését megelőzően terepbejárást végeztünk az út három szakaszán, Dunaújváros, Rácalmás, Perkáta és Szabadegyháza külterületén. Összesen kb. 11 km hosszúságban bejártuk a nyomvonalszakaszok (0+000–1+800, 3+055–11+528, 17+600–18+606 km-szelvények) mindkét oldalát.

A nyomvonal legnagyobb részt régészetileg érdektelen területen, a vízfolyásoktól távol halad, csak egy helyen találtuk régészeti lelőhely nyomát.

Szabadegyháza és Perkáta külterületi határán, egy kisebb domb K-i oldalán egy kisebb Árpád-kori telep nyomait azonosítottuk. Az út mindkét oldalán kis területen szórványosan 5–6 Árpád-kori töredéket gyűjtöttünk, közte egy cserépbogrács peremtöredékét.

STIBRÁNYI MÁTÉ

359. Szabadegyháza, Halom-dűlő (Fejér megye) Á

2008 októberében terepbejárást végeztünk a 62. sz. főút és a pusztaszabolcsi vasútvonal külön szintű vasúti keresztezése nyomvonalán. A vasút és a jelenlegi 62. sz. út kereszteződésétől DK-re, egy enyhén ÉK felé lejtő domboldalon egy kb. 170×100 m kiterjedésű Árpád-kori telepnyomot azonosítottunk (Halom-dűlő). Vastaghalom-puszta mellett is található ismert lelőhely, 1964-ben kerültek elő római kori leletek, ennek pontos helye azonban nem ismert. A leletek előkerülését Horváth György szabadegyházai tanár jelentette be a székesfehérvári múzeumnak, sajnos ezt a megfigyelést nem követte szakember helyszíni látogatása, tehát nem sikerült pontosabban lokalizálni a lelőhelyet. Elhelyezkedéséről csak annyit tudunk, hogy az „a Székesfehérvár–Budapest műút Ny-i oldalán található, a Halom-puszta melletti legelőn”. A Vastaghalom-puszta és a műút közötti területszakaszon keresztülhalad a nyomvonal, tehát itt nagy valószínűséggel keresztezi az itteni lelőhelyet. A terepbejárást során ez a terület a műút mindkét oldalán gabonavetéssel fedett volt, nem tudtuk kutatni.

STIBRÁNYI MÁTÉ

360. Szakály határa (Tolna megye) Ó

2008. április 11-én két lelőhelyen végeztem terepbejárást.

Kistava-puszta: Szakály ÉNy-i határában, Kistava-puszta és a Pankai-ér mellékága közti száraz szántásban sűrűn találtam őskori leleteket, egészen a dombtetőig.

Kistava-dűlő: A mellékág Ny-i felén emelkedő meredek domb kerítéssel körbevett részén a poros vetés DK-i sarkában őskori cserepeket láttam.

K. NÉMETH ANDRÁS

361. Szakoly, Balkányi ÁG-től délre

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Á

2007. március 26-i terepjárásunk során a Balkány-Ordastelep műút K-i oldalánál fekvő É-D-i kiterjedésű, alacsony homokdombon néhány kerámiatöredéket gyűjtöttünk, melyek a dombocska ÉÉK-i részén sűrűsödtek. A MOL 8. jelű lelőhely kiterjedését 240×190 m-re becsültük, amelyből a vezeték az előzetes felmérés alapján kb. 237 m-t érint. A leletek Árpád-kori településre utaltak.

A Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat 2008. március 17-én adta át a lelőhelyet. Bacskai István elvégezte a humuszosítás előtti detektoros keresést, amelynek során bronz- és vastöredékeket, valamint egy ólombullát találtunk, amelyek azonban valószínűleg recensek. A munka során kova- és obszidiánszilánkokat gyűjtött. A humuszosítást Bocz Péter felügyelete mellett április 14–16-án végeztük, 3-4 objektum feltárását figyeltük meg.

ISTVÁNOVITS ESZTER

362. Szakoly határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, A, Á

MOL 9. lh. (Vadász-kert ÉNy-i rész 1.): A 2007. évi terepjárás során előzetesen Árpád-kori településnyomokat regisztráltunk a területen. Fém-detektorral előbb 7, majd további 9 Árpád-kori érmet találtunk. Ugyanakkor 2008-ban a vezetékfektetést megelőző feltárás során mindössze két, lelet nélküli árokszakaszt dokumentáltunk, tehát feltehetőleg a település szélét érintette az ásatás.

MOL 12. lh. (Pap-rét DK-i része): A terepjárás során előzetesen őskori (bronzkor?), szarmata és Árpád-kori településnyomokat regisztráltunk a területen, a feltárás azonban csak részben igazolta a várt eredményeket. 2008. május 13–28. között 62 objektumot tártunk fel, melyből 23 a késő bronzkorra (1 ház, 13 gödör, 1 gödörbokor, 6 árok és 1 sütőkemence), 11 a késő avarkorra (2 ház, 4 gödör, 2 árok, 1 karám, 1 sütőkemence és 1 cölöplyuk) keltezhető. 21 jelenség (1 ház, 9 gödör, 8 árok, 1 karám, és 2 cölöplyuk) nem tartalmazott régészeti leletet, így ezek kora nem határozható meg biztosan. A földmunkák alkalmával rengeteg vízicsiga vázat és foltokban vasas, löszrögös talajokat fogtunk meg, ami erős nyírvíz tevékenységre utal.

Munkatársak: Bocz Péter régésztechnikus, Kiss László, Tóbiás Gábor rajzolók.

PINTYE GÁBOR

363. Szakoly határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) R, Sza

Terepjárás során 2007-ben a MOL-gázvezeték nyomvonalán a Gelsei (8. sz.) főfolyás partján É-D-i kiterjedésű homokhát északi csücskében szórványosan gyűjtöttünk cserepeket. A lelőhelyet (MOL 13.) a homokhát közepén és ÉK-i részén K-Ny-i irányban fekvő szántóföldön találtuk. DK és É felől szántóföldek, nyugaton egy ÉNy-DK-i irányú homokút határolta. A lelőhely nincsen messze attól a ponttól, ahol a Gelsei főfolyás a Kállai főfolyásba torkollik. Talaja kötött szürke. Kiterjedését 510×200 m-re becsültük. A leletek őskori és népvándorlás vagy Árpád-kori településre utaltak.

2008-ban a vezetékfektetést megelőző feltárás során 74 objektumot tártunk fel, melyek a lelőhely D-i felén sűrűsödtek, de a terület itt igen erősen lekopott. Az objektumok nagyon sekélyek voltak, gyér leletanyaggal. Északnyugat felé haladva emelkedik a domb, itt császárkori és késő rézkori (Baden) objektumokat – főként gödröket – dokumentáltunk, valamint három császárkori házat. Utóbbiak közül kettő kemencés volt.

A császárkori anyagnak két fázisa különíthető el: az egyik házba egy szarmata sírt ástak bele. Összesen hat kirabolt szarmata sír került elő. Ennek ellenére gazdag mellékletekkel rendelkeztek: bronzfibulák, bronz karperrec, ezüstpénz, ezüst torques és két edény. Két sír volt gyöngyös, az egyikben közel 700 darabot találtunk. Az egyik sírt körárok övezte, melyet a rézkori járósintbe ástak bele.

A szelvény ÉNy-i végén ismét sekély objektumokat tártunk föl gyér leletanyaggal, köztük három császárkorra keltezhető gödör, illetve kemence.

L. NAGY MÁRTA

364. Szalatnak határa

(Baranya megye) Ő

2008. április 4-én több lelőhelyen végeztem terepjárást.

Almás: 1961-ben Reuter Camillo az Ág-Alsómoscsolád-Szalatnak hármashatárnál, a halastó gátjának építéskor nyitott anyagnyerő gödörben „tégla épületalapozást” figyelt meg, amelyet templomromnak tartott. A ma is meglévő két gödör falában mindössze néhány őskori töredéket találtam.

Altkirchperih (Öregtemplom): Szalatnaktól DNy-ra, a vasút legnagyobb kanyarjának DK-i részén több, egymással szomszédos dűlőnév is utal egy elpusztult templomra. A kutatható területeket bejárva semmiféle régészeti leletet nem találtam.

Kéthely-Kirch Wald: 1961-ben Reuter Camillo középkori templomot azonosított a szalatnaki határ DNy-i részén fekvő Kéthely-dűlő Altekirche nevű dombján. Az erdős, bozótos területen nem sikerült a lelőhely újraazonosítása.

K. NÉMETH ANDRÁS